

Фурман Е.М.

студент,

Науковий керівник: Погоріла І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

ОТРУЙНІ РОСЛИНИ ЗАКАРПАТТЯ

Мета роботи: дослідити отруйні рослини, що ростуть на Закарпатті.

Зі стрімким розвитком технологій, на жаль, ще спостерігаються випадки опіків чи отруєнь рослинами. Підлягають небезпеці частіше за все особи з малим досвідом розпізнавання отруйних видів.

Найчастіше отруйна речовина локалізується у певному органі, рідше – лише в насінні, іноді навіть запах є небезпечним для життя людини.

До отруйних рослин, що ростуть на території Закарпаття належать аконіт (*Aconitum*), наперстянка великоквіткова (*Digitalis grandiflora*), чемериця біла (*Veratrum album*), вовчі ягоди (*Daphne mezereum*), арніка гірська (*Arnica montana*), борщівник Сосновського (*Heracleum sosnowskyi*), скополія карніолійська (*Scopolia carniolica*), бузина чорна (*Sambucus nigra*), вороняче око (*Paris quadrifolia*), блекота чорна (***Hyoscyamus niger***), дурман звичайний (*Datura Stramonium*), цикута отруйна (***Cicuta virosa***), болиголов плямистий (*Conium maculatum*), пізньоцвіт осінній (*Colchicum autumnae*), нарцис (*Narcissus*) та інші.

Наперстянка великоквіткова росте серед чагарників. Стебло пряме, залозисте і пухнасте. Квітки великі, зібрані в довгу однобічну китицю жовтого кольору. Всі частини цієї рослини небезпечні для вживання, оскільки здатні порушити роботу серця. Препарати, одержувані з наперстянок, використовуються в медицині як засоби, що регулюють діяльність серця і кровоносних судин [3, с. 400].

Арніка гірська – багаторічна трав'яниста рослина 20-60 см заввишки, з приємним запахом. Кореневище коротке, циліндричне, багато головкове, червоно-буре, 1 см завтовшки. Листки на стеблі (1-3 пари) наполовину менші, напівстеблообгортні, довгасті, обернено-яйцевидні або ланцетні, зверху темніші, опушені короткими волосками, знизу світло-зелені, голі. Квітки зібрані в кошики 5-8 см у поперечнику, по 1-3-5 на кінці стебел і відгалужень. В кошику близько 20 оранжевих крайових квіток [6, с. 26-27]. Арніка впливає на роботу травного тракту, нервової та серцево-судинної системи. Рослина має протизапальну та антимікробну дію, в зв'язку з чим її успішно використовують у фармакологічній промисловості [2, с. 304]. Застосовують рослину при кашлі, хрипоті, здутті, кишкових розладах (дизентерії). В акушерсько-гінекологічній практиці використовують як кровоспинний засіб при маткових кровотечах, після пологів і при запальних явищах статевої системи. При стенокардії і серцевій слабкості, при атеросклерозі, гіпертонії, нервовому перезбудженні, для зниження гарячки застосовують у вигляді чаю. При шлункових і кишкових спазмах і водянці вживають всередину спиртову настоянку на цукрі або воді, а при здутті кишечника, кишкових розладах корисний відвар квіток [6, с. 27].

Суцвіття Борщівника Сосновського – складний зонтик, білий або зелено-жовтий. Рослина сягає 3 м висоти, має великі перисті листки та порожнисте стебло. В медицині не використовується. Активні фукумарини і кумарини, що наявні в соку рослини, підвищують чутливість організму до сприйняття сонячного світла, а отже – підсилюють пігментацію шкіри людини і тварин, здатні викликати дерматити [7].

Скополія карніолійська має еліптичні листки, при основі звужені в крилатий черешок. Квітки поодинокі, звисаючі, зовні бурувато-фіолетові, всередині жовтувато-бурого кольору з фіолетовими жилками. До отруєння призведе вживання будь-якої частини рослини або вдихання її аромату. Рослина впливає на водно-сольовий обмін, пригнічує дихання, роботу ЦНС та серця, впливає на зір. Проте з рослини отримують цінний лікарський засіб – скопаламін, який використовують при паркінсонізмі, як знеболювальне при пологах, а також речовина служить для розширення зіниць. Скополія застосується в гомеопатії як засіб від геморою [3, с. 400].

Бузина чорна – це гіллястий кущ або невелике деревце (5-5,5 м заввишки). Листки супротивні, непарноперисті, яйцеподібні або яйцеподібно-довгасті, гостропилчасті, по жилках опушені. При розтиранні відчувається неприємний запах. Плід – тринасінна кістянка, чорно-лілового кольору [5, с. 440]. Отруйні кісточки, які мають токсичний вплив на шлунково-кишковий тракт, а також незрілі плоди і листки. Рослину використовують в народній медицині. У вигляді чаю вживають відвар з квіток – при простудах, грипі, як засіб, що знижує жар, як потогінний засіб при бронхіті, сухому кашлі, при початковій стадії запалення легень, при ревматизмі. Чай готують із листків: при хворобах нирок, як сечогінний засіб, кровоспинний, при атеросклерозі, для очищення крові при фурункулах, висипах на тілі. Сік із ягід чорної бузини не шкідливий навіть при найсуворішій дієті. П'ють його при виразках кишок і при ішіасі. Сік і настій із ягід на цукрі допомагають при найтяжчих шлункових і кишкових захворюваннях та при запаленні печінки. Іноді використовують як проносне чи для компресів при болях у вусі, ревматичних і подагричних пухлинах, при безсонні [6, с. 41-42].

Пізньоцвіт осінній зовні схожий на шафран. Це трав'яниста рослина заввишки 10-25 см. Листки широко- або довгастоланцетні, тупі, плоскі. Кожна рослина утворює від 1 до 5 двостатевих лійкоподібних квіток. Листочки оцвітини еліптичні, рожеві або рожево-пурпурові, зрідка – білі. Плід – коробочка. Рослина повністю отруйна, контакт з нею може викликати алергічний дерматит. В медицині застосовують насіння і бульбоцибулини. Рослину використовують при виготовленні імуностимулюючих препаратів, оскільки вона має протипухлинну активність. Препарати пізньоцвіту осіннього мають знеболювальну дію, вживаються проти ревматизму, подагри, катаракти, перикардиту, гастроентериту [4, с. 80].

Нарцис – це трави, квіти яких сидять на верхівках безлистих стебел, одягнених плівчастою поволокою, одною або кількома. Тривале вдихання аромату квітів може призвести до одурманення, з органів рослини отруйними є

цибулини, які впливають на травний тракт. Алкалоїди цибулин нарциса здавна використовувалися як наркотичний засіб [8, с. 80].

Для запобігань випадкам отруєнь потрібно не торкатися та не вживати в їжу невідомі чи сумнівні рослини, запобігати взаємодії отруйних рослин з слизовими оболонками носа та очей, а також навчитися їх розпізнавати.

Джерела:

1. Українська радянська енциклопедія у 12 томах / за ред. М. Бажана. – 2-ге вид. – К.: Головна редакція УРЕ, 1974-1985.
2. Товстуха Є. С. Фітотерапія. – К.: Здоров'я, 1990.
3. Чопик В. И., Дудченко Л. Г., Краснова А. Н. «Дикарстушие полезные растения Украины». Справочник. – Київ: Наукова думка, 1983.
4. Атлас медоносних рослин України / Боднарчук Л. І., Соломаха Т. Д., Ілляш А. М. та ін. – К.: «Урожай», 1993.
5. Єлін Ю. Я., Зерова М. Я., Лушпа В. І., Шаброва С. І. Дари лісів. – К.: «Урожай», 1979.
6. Кархут В. В. Ліки навколо нас. – К.: «Здоров'я», 1975.
7. Іван Шувар. Увага: борщівник Сосновського! // «Агробізнес Сьогодні» – 2011. – № 19(218).
8. Морфологія плодів та насіння квіткових рослин світової флори / Й. Й. Сікура, А. Й. Сікура, В. В. Капустян. – Київ: Знання України, 2008. – Т. Кн. 4.

Список використаних джерел:

1. Діденко М. С., Білошицька О. К., Шликов В. В. Технологія неінвазивного вимірювання температури // Вітчизняні інженерні розробки для охорони здоров'я: матеріали науково-практичної конференції біомедичних інженерів і технологів України, Київ, 21-22 квітня 2016 р. / ФБМІ НТУУ «КПІ». – 105 с.
2. Данилова В. А., Шлыков В. В. Использование тепловидения для диагностики сосудистых патологий // Биомедицинская инженерия и электроника. – 2014. – № 1.
3. Котовський В. Й. Інфрачервона термографія як сучасний метод первинної діагностики // Біомед. інженерія. – 2011. – № 1.